140

T. Maiorescu.

RAPORT

CĂTRĂ

MARIA SA DOMNITORUL

ASUPRA LUCRĂRILOR

MINISTERIULUI CULTELOR SI AL INSTRUCTIUNII PUBLICE

15 NOEMVRIE 1875

Prea Inalţate Doamne,

In ajunul desbaterilor Adunărei Legiuitoare asupra noului proiect de lege pentru invěţămĕntul public, me cred dator a aduce la Inalta cunoştinţă a Măriei Tale un rezumat scurt al lucrărilor Ministeriului Cultelor şi al Instrucţiunei publice de la 7 Aprilie 1874 pănă la 15 Noemvrie 1875.

I.

REORGANIZAREA INVĔȚĂMĔNTULUI PRIMAR RURAL

Cea d'intăi luare a minte a subsemnatului de la intrarea sa in minister a fost indreptată spre invěţămĕntul din sate. Căci aici este fundamentul instrucţiunei publice in Stat, şi in deosebi intr'un Stat, care trebue să inanteze cu paşi aşa de repezi in cultură.

La noi instrucţiunea primară este obligătoare pentru toţi cetăţenii. Această obligativitate insă devine ilusorie in efectele sale, dacă nu se dau şi scoalele trebuitoare şi dacă aceste nu sunt distribuite ast-fel, in cât să poată fi frecuentate de toţi copii ajunşi in vĕrsta prevĕzută de lege. De la promulgarea legei asupra instrucţiunei publice din 1864, scoalele săteşti in deosebi au fost distribuite, infiinţate şi desfiinţate intr'un mod intĕmplător şi fără a se urma cu statornicie un sistem bine hotărit. Ocuparea catedrelor rurale s'a făcut după deosebite vederi, un control indestulător la faţa locului a lipsit, şi a lipsit asemenea ingerinţa directă şi inţeleaptă a organelor de administraţie şcolară. Toate aceste neajunsuri au zădărnicit in mare parte folosul şcoalelor rurale.

In această stare a invĕţămĕntului rural, ministeriul, pe lăngă reformele propuse Corpurilor Legiuitoare prin proiectul de lege asupra invĕţămĕntului, a intreprins intinderea şi imbunătăţirea instrucţiunei de prin sate şi in limitele legei actuale. S'a alcătuit mai ăntăi un tablou exact al şcoalelor rurale in fiinţă, s'a constatat căţi contribuabili cuprinde fie-care comună şi fie-care cătun după noua organizare, care este depărtarea intre cătune şi ce greutăţi fireşti intĕmpină comunicaţiunea intre ele, spre a se face o aşezare a şcoalelor săteşti existente şi a acelor ce se vor mai infiinţa, aşa in cât să poată fi frecuentate de cei indatoriţi de lege.

Tablourile astfel alcătuite de revizorii şcolari pentru fie-care judeţ in parte s'au trimis prefecţilor, spre a le examina impreună că căte un deputat al judeţului. Pe temeiul lor şi a altor lucrări aflătoare in Minister, s'a compus un tablou general al reorganizărei scoalelor săteşti, care, aprobat de consiliul permanent al instrucţiunei publice, s'a şi pus in aplicare cu zioa de 1 Septembre 1875.

Se ştià de mai 'nainte, şi s'a vĕzut şi mai mult in decursul acestei lucrări, că la noi comunele, judeţele şi particularii, afară de puţine excepţiuni lăudabile, nu infiinţează scoale rurale şi că prin urmare Statului 'i remăne in fapt sarcina de a se ingriji de această instituţiune fundamentală a vieţei publice. S'a constatat, după aflarea locurilor şi numĕrul locuitorilor, trebuinţa unui numĕr indoit de scoale rurale, fiă ale Statului, fiă ale comunei. Subsemnatul, preocupat de necesitatea implinirei acestui gol, a inceput crearea de scoli noue prin sate, ast-fel incăt intr'un restimp de 5 pănă la 7 ani acel numĕr trebuincios să fiă in realitate ajuns. Cu mai multă iuţeală nu cred că s'ar face bine o asemenea organizare. Pe lăngă greu-

extraordinar de 60,000 lei, care se acopere din economiile ministeriului rezultănd din alte ramuri.

In marginile fondurilor acordate pentru acest an şi avēnduse in vedere noua organizare a comunelor rurale aprobată de corpurile legiuitoare in sesiunea din urmă, s'au distribuit şcoalele săteşti ale Statului ast-fel, in căt aproape in fie-care comună rurală din ţară să funcţioneze doă şcoli. Unde reşedinţa comunei are cel puţin 150 contribuabili, s'a aşezat o şcoală in reşedinţă. Unde cătunele sunt mai populate de căt reşedinţa, sau situate mai in centrul comunei, sau avĕnd localuri mai potrivite, sau clădiri făcute anume pentru şcoală, s'au aşezat şcoalele prin cătune. In fie-care cătun,. in care numĕrul contribuabililor trece de 300, s'a aşezat de asemenea o şcoală, şi unde cătunele sunt despărţite prin ape greu de trecut, prin dealuri sau distanţe mari, s'au aşezat după putinţă scoale in fiă-care cătun. Unde funcţionau scoale din fonduri comunale sau judeţene sau cu fundaţiuni private, scoala Statului s'a aşezat intr'unul din celelalte cătune lipsite de şcoală.

In tabloul sinoptic după judeţe numĕrul şcoalelor săteşti ale Statului ce funcţionează conform nouei organizări de la 1 Septembre 1875 este următorul :

tatea ce intĕmpină instalarea scoalelor rurale in localuri potrivite, o sarcină ce revine cătunelor, s'a observat din lucrările de mai inainte că sistemul urmat de a se infiinţa scoale cu grămada, numai ca să se sporească numĕrul lor pe hărtie şi avĕnd a se ocupa prin concurs, este in starea noastră actuală cu desăvĕrşire greşit. Candidaţii la aceste concursuri sunt, in marea lor maioritate, din acea masă mobilă de funcţionarişti universali, cari se devotează in acelaşi timp la toate carierele. Numiţi astăzi invĕţători prin concurs, măine demisionează şi devin perceptori sau notari comunali, poimăine se fac comercianţi şi la ocaziune iarăşi invĕţători. Rezultatul pentru instrucţiune este, pe de oparte lipsă de invĕţători cu adevĕrată iubire pentru misiunea lor, şi pe de altă parte perderea celui mai preţios timp in decursul anului scolar cu anchete, preschimbări de invĕţători şi publicări de concursuri.

In vederea acestei calamităţi, care impedică mersul regulat al scoalelor săteşti, ministeriul a inceput şi va continua din an in an a infiinţa treptat scoalele trebuitoare numai căte atătea, căte se pot ocupa mai ales cu absolvenţi ai scoalelor normale. Aceştia primesc o instrucţiune potrivită chemărei lor, şi, fiind bursieri ai Statului, sunt obligaţi a funcţiona ca invĕţători săteşti un numĕr cel puţin indoit de ani căt au fost intreţinuţi in scoală.

Urmănduse neclintit acest sistem, ministeriul crede că inmulţirea scoalelor rurale va fi adevĕrată şi va da rezultatele ce i se cer. Consecuent aceluiaşi sistem, ministeriul a crezut că şi numĕrul scoalelor normale trebueşte sporit, pentru ca toate catedrele rurale să fiă cu timpul ocupate de normalişti sau de seminarişti, cari insă să fi absolvit şi un curs de pedagogie specială. De o cam-dată s'a primit pe seama Statului şcoala normală din Bĕrlad, şi in 15 Septembre 1875 s'aŭ inceput cursurile la această şcoală cu un numĕr de 30 elevi interni.

Tot in urmarea acestui sistem, subsemnatul, folosind tabloul reorganizărei şcoalelor, a infiinţat pentru acest an scolar un numĕr de 177 scoale rurale noue, numĕr aproape corespunzĕtor cu acela al absolvenţilor din scoalele normale disponibili şi neinstalaţi incă. Ear spre incuragiare a ridicat la gradul I pe toţi invĕţătorii cei buni, cari după timpuri ocupau catedre de gradul II, mai ales pe normalişti. Intrebuinţănduse spre acest sfărşit intreaga sumă de 816,000 lei alocată in budget, s'a mai cerut de la Cameră, in sesiunea ei extraordinară din anul curent, un credit

Nr. curent	NUMELE DISTRICTELOR	ȘCOALELE RURALE VECHI INAINTE DE 1 SEPTEMVRE 1875	ȘCOALELE RURALE ASTĂZI IN FIINȚĂ	
1	Argeș.	126	130	
2	Bacău.	50	57	
3	Bolgrad	32	38	
4	Botoșani	26	40 ✓	
5	Brăila	25	28	
6	Buzeu	101	105	
7	Cahul.	12	17 ✓	
8	Covurlui	48	52	
9	Dămbovița. . . .	80	85	
10	Dolj.	105	111	
11	Dorohoi	29	35	
12	Fălciu.	29	33	
13	Gorj	117	122	
14	Ialomița.	52	60	
15	Iași	41	45	
16	Ilfov. . . , . .	66	74	
17	Ismail.	3	4	
18	Mehedinți.	152	154	
19	Muscel	76	81	
20	Neamțul.	35	45	
21	Olt	60	70	
22	Prahova.	68	79	
23	Putna.	27	33	
24	Roman.	55	53	
25	Romanați	67	70	
26	Romnicu-Sărat. . .	44	47	
27	Suceava.	36	44	
28	Tecuci	50	51	
29	Teleorman	70	84	
30	Tutova.	70	71	
31	Vălcea.	114	112	
32	Vaslui	31	44	
33	Vlașca.	64	74	
		1961	2138	

Numĕrul total al şcoalelor săteşti ale Statului in fiinţă astăzi este de 2,138. Pe lăngă acestea mai funcţionează 275 şcoale rurale intreţinute de judeţe, comune şi din alte fonduri.

Comparat numĕrul total al şcoalelor primare rurale de 2,413 cu totalu- comunelor rurale din ţară, care este 1,408, revine un numĕr de aproape 2 şcoale săteşti pe comună.

Dintre 2,138 şcoale săteşti ale Statului 527 au invĕţători normalişti şi eleve ale şcoalelor centrale de fete, 346 seminarişti, iar restul invĕţători din vechile şcoale preparandiale, absolvenţi de 4 clase primare şi cu diferite alte instrucţiuni.

Urmănduse sistemul adoptat in infiinţarea şcoalelor săteşti şi ocuparea catedrelor, mai infiinţănduse incă o şcoală normală, in termin de 5 pănă la 7 ani numĕrul şcoalelor rurale va ajunge la 3,800, un numĕr care va fi satisfăcĕtor trebuinţelor, şi se vor inlocui treptat invĕţătorii necorespunzĕtori cu un personal didactic mai potrivit.

II.

CLĂDIRI PENTRU INVĔŢĂMĔNTUL PRIMAR RURAL

Influenţa insemnată ce o are localul asupra mersului intreg al şcoalei este recunoscută. După lege, ingrijirea pentru edificiele şcoalelor rurale este lăsată asupra comunelor. O indreptare a administrării in această privinţă se reclama pe atăt de grabnic pe căt era de greu a se găsi mijloacele necesare, in resursele foarte mărginite de cari dispun comunele rurale.

In noul proiect de lege asupra invĕţămĕntului se destinează intr'un mod mai precis fonduri pentru imbunătăţirea localelor de şcoală. Pănă la punerea lui in lucrare insă, dacă va fi primit de Corpurile Legiuitoare, ministeriul a crezut de a sa datorie a face un plan model pentru şcoale rurale, carele să fie potrivit cu mijloacele de cari comunele dispun, căci alte planuri lucrate mai 'nainte n'au putut fi executate nici unul, tocmai pentru că nu se ţinuse seamă la facerea lor de mijloacele adevĕrate ale satelor noastre. De astă dată ministeriul, folosind ca model şcoalele sve-

diane, care la cea din urmă expoziţiune universală din 1873 au fost recunoscute de toţi oamenii competenţi ca cele mai potrivite, a lucrat prin architectul sĕu, D. Caputineanu, un plan simplu şi care, indestulănd trebuinţele didactice, să se poată executa cu mijloacele de cari dispunem. Spre inlesnire s'a făcut in minister şi un devis detailat, aşa in căt nici trebuinţa unui architect nu se va mai simţi pentru clădire, putĕnduse pune in lucrare de simpli muncitori sub paza autorităţei comunale.

Acest model s'a trimis tutulor representaţiunilor judeţene şi, in deosebi, tutulor comunelor şi particularilor cari l'au cerut, şi s'a şi primit ştiinţa din unele districte că incă in vara aceasta s'au inceput construcţiuni de şcoale după acel plan.

S'a făcut asemenea un plan-tip pentru şcoalele primare urbane, şi Primăria capitalei precum şi Primăria din Iaşi au alocat in budgetul lor pentru anul 1876 sume destinate anume la clădirea de şcoli primare.

III

CĂRŢILE ŞCOLARE PENTRU INVĔŢĂMĔNTUL PRIMAR.

Scoala elementară poate da roadele aşteptate numai atunci, cănd şcolarul şi invĕţătorul au in măni cărţi ce corespund trebuinţelor Statului şi preceptelor pedagogice. Chaosul, in care se aflau scoalele noastre in această privire prin lipsa de sistem in lucrarea şi aprobarea cărţilor menite de a face creşterea intelectuală a copiilor, trebuia să inceteze. Am instituit o comisiune de oameni competenţi, cari să supue unei serioase examinări toate cărţile scolare uzitate pănă acuma in scoalele noastre primare şi să propue eliminarea celor rele, introducerea exclusivă a celor bune şi indeplinirea lacunelor existente. Sarcina onorofică de a fi in fruntea comisiunei a bine-voit a o primi D. Vasile Alexandri.

In urmărirea acesteiaşi lucrări am insărcinat pe D. Barbu Constantinescu să compue un nou abecedar romănesc, care impreună cu metoda nouă de scriere şi citire a D-lor Creangă, Grigorescu etc. să dea copiilor noştri cea d'intăi invĕţătură conform cu experienţele pedagogice.

Pentru a lucra cea mai importantă carte a invĕţămĕntului primar, menită a deveni comoara intelectuală mai ales a ţĕranului, in care el să găsească modeluri pentru limba lui maternă şi toate cunoştinţele practice trebuitoare pentru casa lui, pentru câmpul şi pentru ţara lui, am numit o comisiune compusă din D-nii Manliu, Mihăescu, Constantinescu, Lambrior, Panu şi D-na Matilda Cugler-Burla, cari au corespuns sarcinei impuse lor şi in Noemvrie 1875 au dat in măna scolarului român cele trei volume ale cărţei de cetire.

Astfel cu inceputul anului scolar curgĕtor s'a putut introduce ca obligatorie pentru invĕţămĕntul primar rural şi urban următoarele cărţi scolare:

1. Abecedarul Constantinescu;
2. Metoda nouă de cetire Creanga etc.;
3. Gramatica română Manliu partea etimologică şi sintactică;
4. Cartea de cetire in 3 volume;
5. Cartea de cetire Creangă, etc.

S'a mai insărcinat D. Mihăilescu a lucra un Manual de Aritmetică după acelaşi sistem şi carele in curĕnd va fi introdus obligator.

Remăne a se mai lucra un Manual de Geografie şi Istoria ţĕrei in acelaşi scop şi din aceleaşi puncte de vedere, şi atunci prin toate cărţile invĕţămĕntului elementar, formănd un intreg armonic, va fi garantată o direcţie raţională şi naţională a invĕţămĕntului primar urban şi rural.

Pentru inlesnirea studiului geografiei in scoala primară, am insărcinat tipografia Socec şi Comp. cu publicarea chărţilor de părete pentru cele 5 continente cu text român, iar pentru România acelaşi stabiliment lucrează o chartă după modelul celei ce a publicat'o Erhart pentru Franţa in editura Hachette şi care la expoziţiunea congresului geografic din Paris in vara anului curent 'şi-a atras aprobarea unanimă.

IV

INVĔȚĂMĔNTUL SECUNDAR

Până la punerea in aplicare a noului proiect de lege asupra invĕţămĕntului, care tinde a impedica curentul exclusiv ce prin studiele clasice duce spre funcţionarism, şi a infiinţa in proporţie largă şcoalele reale, Ministeriul cu ajutorul Consiliului general de Instrucţiune a remediat la rĕul cel mai simţit al şcoalelor noastre clasice de până acum: la lipsa unei invĕţări conştiinţioase a limbei materne. S'a introdus studiul limbei române ca un obiect propriu de cea d'intăi insemnătate in Liceu şi s'a insărcinat căte unul din profesorii cei mai capabili cu predarea lui. In Septemvrie curent a inceput anul al doilea al programei astfel imbunătăţite, şi constatănd rezultatul bun dobĕndit deja, sunt dator a recunoaşte zelul şi bunavoinţa cu care mai toţi profesorii chiemaţi au primit asupra lor această sarcină deocamdată onorifică. Un singur profesor, care exercită totodată şi profesiunea de advocat, a preferit mai bine a'şi da demisiunea de căt a'şi intrebuinţa timpul la predarea limbei române. In asemenea imprejurări Ministeriul s'a grăbit a'i primi demisiunea.

Cu examinarea cărţilor didactice de prin Licee s'a insărcinat tot Comisiunea menţionată mai sus. Actuala lege insă nu dă dreptul Ministeriului de a prescrie şi in invĕţămĕntul secundar cărţile de scoală. Greaua şi insemnata lucrare a Comisiunei in această privinţă trebuie dar să aştepte, pentru a fi pusă in aplicare, promulgarea nouei legi asupra invĕţămĕntului.

Localurile scoalelor secundare reclamau in cele mai multe oraşe grabnice imbunătăţiri. Unde au fost edificii proprii ale Statului, s'au supus unei reparaţiuni complecte. Aşa la Iaşi şi la Craiova pentru licee, la Bucureşti pentru şcoala normală Carol I şi la Iaşi pentru şcoala centrală. Remâne insă de luat o mĕsură mai radicală pentru acele şcoli secundare, a căror edificiuri nu mai corespund destinărei lor, in prima linie pentru liceele «Sf. Sava» şi «Matei Bassarab» din capitală, cari sunt intr'o stare deplorabilă. Ministeriul a luat in privire, că din budgetul sĕu plateşte anual suma de peste 70,000 lei ca chirii pentru şcoale şi incă 14,000 pentru repararea caselor inchi-

riate. Aceste sume reprezintă un capital de peste 840,000 lei, cu care s'ar putea clădi din nou aceleaşi localuri, atunci insă anume potrivite cu destinaţia lor. Pentru a face un inceput in această direcţie, Ministeriul a inscris deocamdată in budgetul rectificativ pe 1876 o primă anuitate de 25,000 lei şi va prezinta Camerei un proiect de imprumutarea capitalului corespunzĕtor de 250,000 lei pentru clădiri de edificii scolare.

V

INVĔŢĂMĔNTUL SUPERIOR.

Reforma proprie a universităţilor nu se poate face de căt prin reforma legei. Proiectul şi pentru aceasta este supus desbaterei Corpurilor Legiuitoare. Dispoziţia lui cea mai importantă este cea privitoare la infiinţarea unei inalte şcoli politechnice pe base căt s'a putut de largi. In limitele mărginite ale indreptărilor, ce le permite insĕ budgetul şi legea actuală, ministeriul a incercat in budgetul rectificativ pe 1876 a slăbi intru căt-va luxul in creaţiunile facultăţilor de drept şi a introduce o catedră pentru studiul comparativ al limbei române.

Pentru inlesnirea studiului botanic la facultăţile ştiinţelor exacte s'au luat mĕsuri de a se aşeza grădinele botanice in jurul a chiar edificielor universităţei din Bucureşti şi din Iaşi.

VI.

BURSE ŞI AJUTOARE PENTRU STUDII IN STRĂINĂTATE.

Fondul disponibil al burselor pentru străinătate prevĕzute in Budgetul acestui minister, s'a intrebuinţat in favoarea unor tineri, cari erau deja aplicaţi cu distincţiune in servicii ale Statului, şi li s'a impus datoria bine determinată de a servi in urmă Statului in anumite ramuri. Ast-fel bursele s'au dat:

1. D-lor A. Lambrior şi G. Panu, profesori, şi D-lui G. D. Teodorescu, licenţiat in litere şi publicist, spre a studia mai antăi in termin de 2 ani la Paris şi a face in urmă in decurs de unul sau doi ani mai ales studii slaviste şi de istorie la una din universităţile Praga, Lipsca sau Berlin, cu scop de a fi aplicaţi la archivele Statului şi la cercetări asupra istoriei Române.

2. D-lor D. R. Rosetti şi A. Dendrino, funcţionari administrativi, cu indatorire a face studii in ştiinţele de stat şi mai ales de statistică in Belgia şi Franţa.

3. D-lui G. Popescu, oficiant telegrafist, spre a face studii de mecanica practică şi turnătorie in atelierele din Paris.

4. D-lui G. I. Gabrielescu, funcţionar administrativ, spre a termina scoala de inginerie civilă din Gand.

5. D-lui Spiru Haret, profesor, spre a obţine licenţa in matematice la Paris.

6. D-lui Victor Pompilian, custodele bibliotece din Iaşi, spre a obţine licenţa in ştiinţele naturale la Paris.

7. D-lui Emil Şuţu, spre a absolvi şcoala centrale din Paris.

8. D-lui I. Meissner, spre a studia metodele şi organizarea şcoalelor normale pentru prepararea de invĕţători la Berlin, cu obligaţia de a depune doctoratul in filosofie.

S'au acordat burse şi locuri de interne in seminariul de institutrici din Gotha pentru pedagogie:

1. D-rei Ecaterina Frangulea, absolventă premiată a şcoalei centrale şi directrice de şcoală primară din Iaşi.

2. D-rei Elisab. Georgescu, absolventă premiată a internatului secundar din Bucureşti şi directrice a şcoalei primare din Zimnicea.

3. D-rei Maria Constantinescu, absolventă premiată a şcoalei centrale din Craiova şi pedagoagă la acea şcoală.

4. D-rei Amalia Vasiliade, elevă eminentă a institutului Ascher din Munich.

S'a mai acordat in fine bursă D-ei Cleopatra Brăiloiu spre a urma scoala preparatoare de Institutrice din Versailles.

VII

PUBLICAŢIUNI SUB AUSPICIELE MINISTERIULUI

1. *Colectiunea de documente relative la Istoria Română*

Reposatul Eudoxie Hurmuzachi a consacrat o viaţă intreagă pentru culegerea de documente relative la Istoria Română de prin diferite archive şi biblioteci. In urma iniţiativei subsemnatului, aceste copii de documente de cel mai mare preţ s'au incredinţat ministeriului spre a le da publicităţei.

Ministeriul, in inţelegere cu unul din moştenitorii defunctultui, a instituit o comisiune specială care a bine-voit a se insărcina cu această importantă publicaţiune. Comisiunea e compusă din D-nii :

M. Cogălniceanu,
D. Sturza,
A. Odobescu şi
T. Rosetti.

Iar D. B. P. Hăsdeu, asemenea invitat a lua parte, nu a primit această insărcinare. S'a ataşat acestei comisiuni şi un secretar cunoscĕtor de limbele in cari sunt scrise documentele, in persoana D-lui I. Slavici, care este insărcinat şi cu privegherea execuţiunei tipografice.

Conform avisului comisiunei s'a incheiat un contract cu stabilimentul lito-tipografic Socec şi Comp. pentru publicarea documentelor, şi sunt deja eşite de sub teascuri 12 coale quarto in ediţiune ingrijită.

2. *Monografia asupra tezaurului de la Petroasa*

Tezaurul găsit in anul 1843 la Petroasa fiind de cea mai mare importanţă archeologică, ministeriul s'a crezut dator a publica sub auspiciele sale un studiu asupra lui din pana celui mai competent autor român, şi a'l inzestra cu un album de ilustraţiuni, care să reproducă exact şi complect obiectele tezaurului. D. A. Odobescu a bine-voit a se insărcina cu acea monografie in limba română şi franceză, iar clişeurile lucrate de renumitul stabiliment Brendamour in Duesseldorf s'au intrebuinţat de imprimeria Socec şi Comp.

din Bucureşti pentru publicarea albumului, care încă in decursul acestui an va fi pus la dispoziţia publicului.

Alăturea cu această ediţie mai mică, ministeriul a chibzuit a se face pentru acelaşi tezaur o ediţie de lux in limba franceză şi cu ilustrări chromolitografice, pentru a căror imprimare s'a pus in relaţie cu casa Morel de la Paris, unul din cele d'intăi stabilimente pentru asemenea lucrări.

VII

LUCRĂRI IN INTERESUL ARTEI NAŢIONALE

1. *La Museu şi in şcoli*

In lăuntrul marginilor strimte, in care este permis şi folositor ca Statul să influenţeze asupra artelor in formă de subvenţiuni inscrise in budget, subsemnatul s'a incercat a contribui la o mai puternică impulsiune in favoarea elementului naţional in această manifestare a vieţei publice. Se înţelege, că impulsiunea a trebuit aci să se mărginească la lucrările şi produsele deja obicinuite in Romănia.

a) Costumele naţionale, cum se mai poartă incă in unele districte din ţară, sunt de un gust recunoscut in potrivirea colorilor, şi este netăgăduit, că motivele desemnurilor s'au conservat din timpuri foarte vechi. Aceste porturi se ascund din zi in zi d'naintea uniformităţii costumului modern european, ear in unele părţi s'au perdut cu desăvěrşire. Este dar de o mare importanţă, atăt pentru studiele etnografice asupra poporului romăn, căt şi pentru lăţirea gustului artelor textile la noi, de a se aduna şi păstra intr'o colecţiune căt mai bogată porturile naţionale conservate pănă astăzi. S'au făcut in acest sens pregătiri pentru infiinţarea unei deosebite secţiuni de costume in muzeul naţional, şi de la trei districte am şi primit o colecţie de porturile obicinuite acolo.

b) In multe biserici ale noastre sunt zugrăvite pe păreţi aşa numitele icoane ale ctitorilor, infăţişănd pe Domnitori cu soţiile şi toată familia lor şi alte persoane pioase, cari au clădit acele biserici. Atăt costumele in care sunt infăţişate persoanele, căt şi inscripţiunile icoanelor precum şi fi-

zionomiele şi tot desemnul sunt obiecte de valoare pentru studiul istoric şi pentru artele acelor timpuri.

Monumentele religioase unde se găsesc asemenea tablouri, se macină pe zi ce merge prin influenţa timpului, şi dacă se mai pot restaura edificiele, nu este totuşi cu putinţă a se păstra tot de odată fără falsificare preţioasele frescuri din lăuntrul lor. Afară de aceasta, monumentele in care se găsesc asemenea tablouri, sunt imprăştiate in deosebite părţi ale ţĕrei, aşa in căt chiar distanţele şi lipsa mijloacelor de comunicaţie ingreuiază cunoaşterea şi un studiu comparativ asupra lor.

Ministeriul, in urmărirea acestor idei, a inceput a pune să se scoată copii credincioase după asemenea tablouri, pentru o serie sistematică şi complectă de icoane a fundatorilor bisericelor din România. O nouă secţiune in muzeu va fi destinată pentru expunerea acestor picturi, dintre care cinci sunt deja lucrate de D. Verussi şi primite la muzeu.

c) In unele părţi ale ţĕrei noastre, mai ales in România mică, se găsesc printre rĕmăşiţele din timpul Romanilor multe pietre săpate (gemme) şi camee, aşa numitele „antice." Studiul lor devine ast-fel pentru noi de o importanţă specială, şi Ministeriul a dorit să'i vie in ajutor.

Camee şi gemme reproduse in ipsos se pot procura astăzi fără greutate, şi toate muzeele bine aranjate posed deja serii intregi de asemenea reproduceri. Chiar cu restrinsele noastre mijloace, 'mi a fost cu putinţă a face inceputul unei colecţiuni sistematice de aceste obiecte de arta glyptică; am trimis muzeului şi se află expuse cele mai insemnate reproduceri din gemmele şi cameele celebrului cabinet Stosch, descrise incă de Winkelmann şi păstrate astăzi in originalele lor la muzeul din Berlin.

d) Până cănd se va putea infiinţa la noi in intinderea cerută un muzeu de meserii, in care născĕnda noastră industrie să găsească modele pentru stimularea şi perfecţionarea sa, cred că este bine a se incerca de-o-camdată infiinţarea unei a patra secţiuni noue pe lăngă muzeul din capitală, a secţiunei industriale.

Mai mulţi bine-voitori particulari din ţară şi din străinătate ne-au dăruit deja unele producţiuni alese de industria modernă, şi expunerea lor va putea fi micul inceput a unui lucru de mare insemnătate.

e) Nu putea in fine, in acest şir de idei, să rĕmănă neingrijite alte doĕ elemente de cultură naţională : poezia şi muzica populară. Pentru a continua impulsul puternic, ce l-a dat D. Vasilie Alexandri prin nepreţuita

sa adunare de căntece populare din toate provinciele romăne, am crezut că este un mijloc foarte potrivit a se insărcina invĕţătorii rurali, ca unii ce trăesc in sănul poporului, de a culege de pretutindenea poesiele şi povestile, datinele şi obiceiurile, scriindu-le şi descriindu-le cu credinţă aşa cum le aud şi le vĕd in mijlocul sătenilor. Spre uşurarea şi asigurarea unei culegeri credincioase se lucrează un cestionar simplu. O comisie de oameni competenţi va fi mai pe urmă insărcinată cu examinarea numeroaselor relaţiuni, ce se adună in astă privinţă.

Cât pentru musica populară, adunarea şi fixarea ei cere oare-care cunoştinţe speciale de la persoanele insărcinate cu asemenea lucrare. Am crezut timpul sosit de a incepe o pregătire in acest inţeles, şi am introdus muzica vocală ca studiu obligatoriu in şcoalele normale pentru invĕţători şi in şcoalele centrale de fete ale Statului, accentuănd mai vĕrtos muzica naţională. Invĕţătorii şi invĕţătoarele eşite din aceste şcoli, pe lăngă un mijloc puternic de cultivare, de care vor dispune, vor fi apoi in stare a face culegerea şi fixarea muzicei aşa cum se obicinueşte in poporul nostru.

2. *Restaurarea Bisericei Episcopale din Curtea-de-Argeş.*

Când subsemnatul am fost chiemat de Măria Ta in minister, am găsit incepute lucrările pentru restaurarea preţiosului monument din Curtea-de-Argeş deja de 3 ani. Din memoriul prezentat ministeriului de comisiunea special insărcinată de predecesorul meu D. V. Boerescu a constata progresul lucrării, m'am incredinţat, că de la D. Montureanu, architectul insărcinat până atunci cu această lucrare, nu se putea aştepta o restaurare mulţămitoare a monumentului. Spre a nu se mai risipi timpul şi fondurile am depărtat pe D-nu Montureanu de la acea lucrare şi m'am adresat la celebrul architect din Paris, Viollet Le Duc, restauratorul domului Notre Dame de Paris şi a altor monumente religioase, propuindu'i a primi asupră'şi şi conducerea lucrărilor noastre. D. Viollet Le Duc a bine-voit a rĕspunde la apelul ce-i am făcut şi a trimis indată pe ajutorul sĕu principal, D. de Baudot, architect al ministeriului frumoaselor arte din Paris.

Sosind D. de Baudot in Septemvrie 1874 la Curtea-de-Argeş, a examinat monumentul pe aproape şi a dat părerea intemeiată, că nu este trebuinţă a se derăma turla cea mare octogonală şi a se reconstrui din nou,

precum erau temerile până atunci, ci că sămburele de zid al turlei se poate repara, indreptându-se numai imbrăcămintea exterioară de piatră. Reintors la Paris, D. de Baudot a trimis ministeriului un plan pentru intreaga restaurare a monumentului, lucrat impreună cu D. Viollet Le Duc. Tot cu aprobarea D-lui Viollet Le Duc a recomandat ministeriului pentru privegherea executărei lucrărilor la faţa locului pe D. architect Lecomte, architect specialist pentru arta bizantină, şi care atunci era ocupat cu restaurarea de monumente in Ierusalim, iar pentru executarea pietrăriei pe aparisorul Pierre Decasse, ocupat tot acolo.

La 12 Aprilie şi 12 Mai 1875 s'au incheiat contracte in Paris şi incă in luna lui Mai a acestui an s'a instalat D. architect Lecomte la Curtea-de-Argeş şi s'au inceput lucrările.

Turla octogonală s'a desbrăcat cu multă atenţie de cămaşea de piatră, şi fortificându-i-se sămburele de zid, s'au reaşezat in urmă pietrele de afară, inlocuindu-se cele vătămate de timpuri şi sguduiri prin altele noui şi cruţându-se după toate cerinţele artei preţioasele picturi din lăuntrul turlei.

S'a inceput deja şi restaurarea celor-lalte turle, şi ast-fel buna păstrare a acestui monument unic in felul sĕu şi de cel mai mare preţ pentru noi, este asigurată.

3. *Restaurarea Teatrului naţional din Bucureşti.*

Sancţionându-se de Măria Ta legea votată de Corpurile Legiuitoare pentru restaurarea teatrului din capitală, subsemnatul am instituit o comisiune insărcinată cu executarea ei. Comisiunea se compune din D-nii:

G. Triandafil, adjutor al primăriei capitalei,

I. I. Polizo-Micşunescu, şeful secţiunei instrucţiunei publice,

M. Caputineanu, şeful architect al ministeriului, in capul căreia, pentru direcţia artistică a lucrărilor, s'a numit D. A. Odobescu, director general al teatrelor.

Avisul acestei comisiuni şi planurile aprobate de dênsa au servit ca bază la incheiarea contractelor cu diferiţi intreprenori şi artişti, cari s'au insărcinat cu introducerea gazului aeriform, cu restaurarea decorului, a mobilierului interior, cu repararea scenei, a decoraţiunilor de scenă şi a reparaţiunei exterioare a edificiului teatrului.

Intru cât a fost cu putinţă a se găsi pentru asemenea lucrări artişti români, s'au preferit aceştia, şi o parte a decoraţiunei este executată de Români, elevi ai scoalei de pictură; la celelalte lucrări s'au angajat ateliere renumite din Paris.

Pentru realizarea fondurilor trebuitoare s'a contractat, in acord cu votul Corpurilor Legiuitoare, un imprumut de 300,000 lei la casa de depuneri şi consemnaţiuni, avĕnd a se plăti acest imprumut din venitul teatrului prin urcarea preţului de intrare, fără nici o sarcină pentru budgetul Statului.

Lucrările restauraţiunei s'au continuat cu stăruinţă, şi incă in decursul lunei Decemvrie anul curent se va redeschide teatrul naţional sub o formă mai potrivită unui edificiu destinat artelor frumoase.

Prea Inălţate Doamne,

Terminănd această scurtă dare de seamă, iau indrăsneala a pune in deosebi sub scutul Măriei Tale lucrarea incepută pentru intinderea şi imbunătăţirea invĕţămĕntului rural. In mijlocul vicisitudinilor politice, care sunt o urmare neapărată a vieţei constituţionale, ori-ce progres adevĕrat, prin o serie mai intinsă de reforme ce se leagă unele de altele pentru a forma o unitate de sistem, ar deveni cu neputinţă, dacă in lăuntrul tutulor schimbărilor politice nu ar remănea o Putere fixă, care să lucreze nestrămutat şi in acelaşi inţeles spre inălţarea Ţĕrei in viitor.

Subsemnatul am crezut a corespunde generoaselor vederi ale Măriei Tale pentru binele României puind reformele invĕţămĕntului public, in deosebi ale invĕţămĕntului de prin sate, sub speciala protecţiune a Măriei Tale.

Remăn, Prea Inălţate Doamne, al Măriei Tale

Prea plecat şi prea supus servitor,

Ministrul Cultelor şi al instrucţiunei publice

T. Maiorescu.

Ministerul Instructiune
publice in Romania Raport
catra Domnitorul 1875

